

Dosya:
ANKARA

ANKARA KİTAPÇILIK TARİHİ ÜZERİNE NOTLAR -I- Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'da Sahaflar¹ "Külüstür Turgut" ile Yaptığımız Söyleşi

Ankara, N.E.T. Piknik 15 Eylül 1997

Soruları hazırlayan, teybe kaydeden,
lafı toparlayan, konuşmaları
"edebiyetle"
yazıya aktaran: Ahmet YÜKSEL

Söyleşiye muhabbetle katılan,
hatırlatan, deşen, önünde
yuvarlanan: Kudret EMİROĞLU

Ahmet Yüksel- Efendim, Turgut Baba'yı, nâm-ı diğer Külüstür Turgut'u - ki kendisi bu sıfatıyla her zaman iftihar etmiştir - bundan on beş sene mukaddem , talebeyken tanıdım. Ne şeref ne şeref.... Zafer Çarşısı'nda Ayı Mahmut'un yanında, Savaş Kitabevi'nde

¹ Her ne kadar tarihsel olayları "Cumhuriyet'ten önce ve Cumhuriyet'ten sonra" diye ayırmayı "tabii" bulmamakla birlikte, Ankara'da kitapçılığın seyrini bu şekilde ayırmak pek yerinde olacaktır. Cumhuriyet öncesi için Başbakanlık Devlet Arşivi'nde yaptığım çalışma henüz bitmedi. Cumhuriyet sonrası içinse daha çok "şifâhi" bilgiye sahibiz. Bu sebeple bu dönem için sözlü tarih çalışması yapmak kaçınılmaz oldu. Dergimizde bir dizi halinde yayımlamayı düşündüğüm bu söyleşi (hatta derleme ve belgeleri) ilerde, Cumhuriyet öncesi ile de birleştirilerek Ankara Kitapçılık Tarihi başlığı altında toplamak niyetindeyim. A.Y.

şurda burda, ama her zaman sırtında eski kitap çuvalıyla hatırlarım. Kendisinden her zaman biraz korkar (çünkü eski baş pehlivandı ve bu alemde "Saltocu Turgut" namıyla anılırdı); biraz sever (çünkü kafayı bulunca hamala bile Knut Hamsun kritiği yapardı); biraz beğenir (çünkü çok güzel bir lakabı vardı, bir sıfat bir insana bu kadar güzel uysun; alıp sattığı eski kitapları, üstü başı, hal ve hareketleriyle hayatını "külüstürize" etmiş bir âdemdi.); ve biraz imrenirdim (çünkü bohemdi, becardı, alkolikti, muzipti, kitap hafızası muhteşemdi).

Önceden tasarlayıp amma hasbelkader girdiğim bu sahafılık mesleğinde elimden tuttu, çok şey öğretti, ustam sayılır. Kendisini ayık iken yakaladığımız bu nâdir zamanda,

kitapçılıkla ilgili anılarını bize nakledecek. Buyur baba, öksür.

Turgut Koraltan- Ben bu işe 1947 senesinde bi hakkın bulaştım. İlkokulu bitirdiğim zaman, Şinasi Âbi'nin² dediği gibi "gazeteci olunmaz doğulur" hesabı, kitapçılık da öyle, sormaya da gerek yok, nasıl oldu, nerden aldı, kim ilham verdi, filan demeyeceksin, kitap okuma sevgisi ile başlıyor, bu işler.

25 şubat 1931 doğumluyum. Atatürk'ün vefat ettiği sene, Cebeci'de İltekin Okulu'nda, birinci sınıftaydım. Babam marangozdu, çok çalışmaktan adamcağız verem oldu, Doktor deniz seviyesi münasip dedi, tebdil-i hava babından İstanbul'a gittik (1939). Hiç unutmam, Çarşamba - Fethiye'de 92 numaralı evde oturduk. İkinci sınıfa orada okudum ve ağabeyimle beraber sünnet oldum. Ondan bir sene sonra Ankara'ya geldik. İç Cebeci bizim mekan. Üç, dört, beşinci sınıfları orada okudum. Harp senelerinin içindeyiz. Zor. Ekmek vesikayla, babam pek çalışmıyor. İç Cebeci Süngü Bayırı Sokak'ta üç katlı bir ev yaptırmıştı, o zaman. Bu sokakta üç parsel yerimiz vardı. Teyzemim çocuğu olmamış beni evlatlık almış. 1949'a kadar, soyadım Tümer'di. Bu tarihte teyzem beni mahkeme kararıyla evlatlığına tescil ettirince soyadım, Koraltan oldu. Hatırasına hürmeten de o soyadını bırakmadım. Yani ben iki evli büyüdüm. Evimizi kiraya vermesek geçinemezdik, ama kira da pek yetiştiriyor. O zaman Ankara'da zaten doğru dürüst kiralık ev bulunmazdı. Bizim ev üç katlı kargir binaydı. Bizler bahçe

içinde iki odalı tek katlı evde otururduk. 42 senesi, o zaman *Çocuk Haftası*³ yeni çıkmıştı. On kuruş parayı, haftada babamın elinden zor alırdım, *Çocuk Haftası* almak için. Kitaba karşı böyle hasretle büyüdük. Neticede ilkokul bitti. Ortaokula başladım. Bizim mahallede Sami diye bir arkadaşım vardı. Albayın oğlu, Sami. Pofpof Sami, Küllük. O, baktım roman okuyor. On üç on dört yaşlarında varız. Futbol futbol oynuyoruz. Okumaya da başladık, alıştık. Bizde merak da var. Bir gün Anafartalar'a sinemaya gitmeye karar verdik. O zaman Cebeci'den kalkıp Anafartalar'a gitmek, Şam'a gitmek kadar zor. O arada Anafartalar'da, Sümer Sineması'nda Tarzan'la Kızıl Maske oynuyor. Sümer Sineması, Sus Sineması'nın altında. Sus Sineması, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun alt tarafından merdivenle inersin, dar bir sokaktadır. Fırının altındaydı. O dar sokaktan aşağı inerken fırının yanında barakalar gördüm. Kitapçı barakası. İlk defa kitapçıyı orada gördüm. Sus Sineması'nın kapısının karşısında da, bir dolap vardı ve bir adam o dolapta kitap satıyordu. Böylece, o zaman Pulcu Emin Ağabey'i tanımış oldum.

Kudret Emiroğlu – Soyadı neydi?

Turgut - Soyadını bilmiyorum. Pulcu Emin diye bilinirdi. Emekli Başgedikli Emin. Sonradan şarapçı olduğunu öğrendim. Antalyalıdır. Çopur Mahmut'un ağabeyi. Çopur Mahmut şurada dursun, ona birazdan geleceğim. Biz buna gide gele dadandık. Dergiler alıyoruz, ucuz ucuz. çalışıyoruz, malıyoruz. Kathıyoruz, götürüyoruz. Sonra öğrendim ki, Emin Âbi şarabı seviyor. Tezgahı birine emanet edip, şaraphaneye gidiyor, sonradan bize de emanet etmeye başladı. Böylece Emin Ağabey'in yanında kitaba bulaştık. Değiş

² Nahit Şinasi Berker 'i kasdediyor; *Gazeteci Olunmaz Gazeteci Doğulur*, Gazeteciler Cemiyeti yay., Ankara, 1986

³ *Çocuk Haftası*; Tahsin Demiray, Rakım Çalalpala, Kemalettin Tuğcu, Haftalık, İst. 1943-1949: 1-350 sayı, daha sonra 1958-1964: 1-334 sayı.

tokuş yapıyoruz. Okuyoruz da, ufak ufak. İşte böylece üç dört sene geçti. 1947'de, yaz günü, okul tatil. Ulus'taki bir kitabevinin camında bir ilan gördüm. İçeri girdim, müracaat ettim, adamcağız "yarın gel" dedi. Ertesi gün, ben dahil 13 kişi geldi, bizi imtihan etti. Çabuk okuma imtihanı. Çabuk okuyan kazanıyordu. İmtihanı bendeniz kazandım. Beni işe aldı. Bir de kız vardı, Azime diye. Zavallı gariban, dişlek bir kızdı. Onu kasiyer aldı. "İşe başla" dedi, hemen başladık, orda.

Turgut - 80-90 lira aylıkla memurlar çalışıyordu. Yarım memur parası. Talebeyim, çocuğum. 16 yaşındayım, iyi para. Ertesi gün o devrin parasıyla 3 bin lira para verdi. "Git, bunu Merkez Bankası'na yatır", dedi. Denemek için. O dönemde öyle, ya yere para atarlardı, ya para teslim ederlerdi. Ustaların eski numaraları. Parayı götürdüm yatırdım, makbuzunu getirdim.

Ahmet - Nasıl adamdı, Faik Ambarcıoğlu? Nedir, ne değildir ?, Ne yer,

Çankaya Gazetesi'nde "Çankaya Kitabevi"nin reklamı

Faik Ambarcıoğlu'nun yanında.

Ahmet - Dükkânın adı neydi? Yeri tam olarak neredeydi?

Turgut - Çankaya Kitabevi. Ulus'ta Heykel'in karşısında. Anafartalar'a giderken, Sümerbank'ın üzerindeydi. Bizim üstümüzde Ali Tümen, onun üstünde, Longines Saatleri. Şimdiki İstanbul Börekçisi'nin olduğu yer. Karaoğlan Çarşısı ilerde kalıyor. Ben sırtımı Çankaya Kitabevi'ne verdiğim zaman tam karşı köşede merdivenli bir kıraathane vardı. Yanan Maarif Vekaleti'nin yanında. O kahvenin köşesine oturduğum zaman Heykel, sağda kalır. Tam karşıma tek katlı eski Meclis düşer, onun altında yeni Meclis, İstasyon Caddesi, solumuz Şehir Bahçesi...O kitapçıda tezgahtar olarak çalışıyorum, aylığım 45 lira.

Kudret - Baba, nasıl Para?

ne içer?

Turgut - İyi çekiciydi. Beyaz ispirto kullanırdı. İspirto ocağını yakar üstüne teneke koyardı. Onun üstüne tütünü serer...

Ahmet - İspirto ocağına ne deniyordu yahu?

Turgut - Kamineto... Tütünü serer, attan yakınca ısıtır, üzerine alkol döker, onu sarar içerdi. Maşallah burun patlıcan gibi. tipik bir adamdı. Faik Âbi, Çankaya Matbaası ve Gazetesi sahibi Namık Ambarcıoğlu'nun kardeşi. Zayıf, çökük yanaklı, ağır konuşur, kır saçlı.... (Der demez, Net Piknik'in kır saçlı, uzun boylu emektar garsonu gelir, sipariş alır.)

Kudret -Bir okka inhisar rakısı, çalı fasülyesi, alalım.

Turgut -Kavun, biber dolma, yoğurt, Tavuklu pirinç pilavı'nı da ihmal etme.

Ahmet - Hamsi ızgara, yanında yeşilliği bol olsun, lütfen.

Turgut - Neyse ben parayı yatırdım getirdim, o çekiyor. Bana, "Senin aylığın 75 lira" dedi.

Kudret - Memur maaşı, neredeyse.

Turgut - Böylece, Faik Ağabey'in yanında tezgahlar olarak işe başlamış oldum, 1947 Yazında. Benden başka o kasiyer kız var, bir de kendisi var. Zaten kimseye itimat etmeyen bir adamdı. Adam halüsinasyon görüyor; "Dükkâna hep hırsızlar giriyor, ortalığı toz içinde bırakıyorlar". Akşamları kapıyı şifreli kilitle kilitliyoruz. Kilidin üstüne de bant yapıştırıyoruz. Sabahleyin kapıda bekliyoruz, kendi geliyor, bant açılıyor. Öyle giriyoruz. Fakat yine huzursuz. Yine girmişler. "Bacadan girmişler", diyor.

Ahmet - Neler satıyordunuz? O zamanın kitapları nelerdi?

Turgut - O zamanın ilim kitaplarını biz satıyoruz. Siyasal'ın Hukuk'un kitaplarını. Hiç unutmam Zeki Velidi Togan'ın *Türkili Türkistan Tarihi*⁴, yeni çıkmış. Peynir ekmek gibi giderdi. Ayrıca Güzellik fitnes mitnes, kuvvet muvvet dergileri de satardık, 125 kuruşa, pahalıydı. John Efirment filan vardı, Amerikalı, pazuları 48 santim... Kanaat

⁴ *Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi*, 1.Cilt Batı ve Kuzey Türkistan ; A. Zeki Velidi Togan, 2. basım, İstanbul, 1942-1947, XII + 696 s.

⁵ *İngiltere Tarihi*; 2 cilt, A. Maurois, çev: Hüseyin Cahit Yalçın, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1938, 706 s.; *Rusya Tarihi*; N. C. Brian, çev: Galip Kemali Söylemezoğlu, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1939, 472 s.; *Türkiye Tarihi*; 2 cilt, Lamouche, çev: Galip Kemali Söylemezoğlu, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1942-1943, 517 s.; *Herodot Tarihi*; 2 cilt, G. Rawlinson, çev: Ömer Rıza Doğrul, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1941-1943.

Bu kitaplar, editörlüğünü Kanaat Kitabevi'nin sahibi İlyas Bayar'ın yaptığı "Ankara Kütüphanesi Tarih Serisi"nden çıkmıştır.

Yayınları'nın bütün kitapları vardı ve çok iyi satılırdı; *İngiltere Tarihi*, *Rusya Tarihi*, *Türkiye Tarihi*, *Herodot Tarihi*...⁵

Ben onun yanında o sezon 3 ay çalıştım. Birbirimizden memnun kaldık. "Seneye gene gel" dedi. Okula gittim. Demek ki 1947- 48. O sene Atatürk Lisesi'ne başladım. O sene spor dışında bütün dersler zayıf, çaktık. Matematiği hiç sevmezdim. Matematik, cebir kimya, fizik, faiz hesapları, lanet, lanet... Hâlâ bile rakamlı kitap satmak istemem. Ertesi sene Sami⁶ ile aynı sınıfta okumaya başladık. Ben lise birden belge aldım. Kovdular, 1949'da. Bu arada şunu da söyleyeyim ki, ben Çankaya Kitabevi'nde çalıştığım sıralarda, Denizciler Caddesi'nde, bizim Sami Güneçal'ın Gazi Lisesi'nin tam arkasına düşen kısmında bir kitapçı barakası vardı. İki metrokarelik filan şöyle. Gelirdi, ama her zaman açmazdı. Okula gidermiş, ama ben ona ancak lisede muttali olabildim. Bir de siyah bıyıklı bir Ali Rıza vardı, Sami'nin 15-20 metro üzerinde barakası vardı. Bu arada bu hikayeler olurken Anafartalar Caddesi'nde, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kapısının tam karşısında, meydanlık bir yer vardı. Orda bir yorgancı filan, solda Altın Çizme vardı. Meşhur Ankara'nın en eski, Çizmeci Yusuf'u. O binanın duvarının dibinde bir kitapçı tezgahı vardı. Bu tezgah, Komünist Osman diye bilinen sarı bıyıklı birinindi. Çok tanışmazdık fakat fakültede okuduğunu biliyorum. Neyse biz orada bu işlerdeyken, 1947-48, derken askere kadar bu vaziyet böyle devam etti. Alıyoruz satıyoruz, kendi hesabımıza.

Askerliğim geldi, Beni Erzurum'a

⁶ Aydın Sami Güneçal. Aydın Kitabevi ve Yayınevi'nin sahibi. Sami Bey de Ankara'nın eski sahaflarındandır. Onunla da yaptığımız söyleşiyi önümüzdeki sayıda yayınlayacağız.

yollayacaklar. Faik Ambarcıoğlu'nun yanına, helalleşmeye gittim, "Faik Abi ben askere gidiyorum", dedim. "Git gel de seninle ortak iş yaparız", dedi. 24 Temmuz 1952'de askere gittim, 1954'de döndüm. Aynı dönemde 47'liler, yani 1931 doğumlular, 3. tertip olarak gitti. Bu 3. tertipte Ankaralı olarak tanıdığım, Ahmet Küflü de var. Şimdiki Bilgi Yayınevi'nin sahibi. Erzurum'a beraber gittik. "Gazetecilik falan yapar", derlerdi. Babasının mağazasını biliyorum. Posta Caddesi'nde Hal'e girerken, yağ tüccarıydı.

Birliğim 6. Zırhlı Tugay Kandilli Muhabere idi. Tren Kandilli'de durmadı, Erzurum'a geldi. Biz dağıtım beklerken bir yüzbaşı geldi; "İçinizde sporcu varsa şuraya ayrılısın" dedi. Sordu ayırdı, sordu ayırdı. Sıra bana geldi; "Ne sporu yaptın" dedi. "Ben güreşçiyim, 67 kilo greko-romende Türkiye şampiyonuyum. 1952 Helsinki Olimpiyat seçmelerinde Yahya Kalkan, Mehmet Oktav ve ben finale kaldık. Ben birinci oldum." Dedim. Bunun üzerine, "Sen şöyle geç", dedi. Yüzbaşının adı İbrahim Onuk'muş. Bizleri Ilıca'ya gönderdi. Bir buçuk ay acemiliğimi yaptım. Sonra bu yüzbaşının tavassutu ile Kars Kapı'ya, karargah bölüğüne gönderildim. Bölük yüzbaşısı Necmettin Ortan idi. Kars Kapı'dan Yoncalı Düzü'ne, oradan Yoncalı Kışla'ya, oradan da Araçlar Düzü'ne geldik. 9. Tümen karargahına. Çünkü minder oradaydı. Yanında Molla Kaya Camii vardı. Biz spor salonunda yatar kalkardık. Caminin yanında kahve ocağı vardı. O zamanlar Erzurum'da 53 tane inzibat vardı. En ufak boylusu 1.80. Onlara güreş, Japon oyunu öğrettirdim. 3. Ordu'nun güreş takımını çalıştırdım. Kara Kuvvetleri şampiyonu yaptım. Ankara'ya gittik, Harbiye'de güreştik. Rahmetli boksör Saim Saygılı da vardı, bizimle beraber. Bana hep

mükafat izni verdiler, tam on bir sefer. Çarşıya çok çıkardım. Ahmet Küflü de 9. tümen karargahında yazıcıydı.

Fakat ben bu arada kahve ocağını kütüphane yaptım, kendi kafama göre. Kahve ocağının içinde bir yer var. Raflar var, raflara kitap doldurdum.

Ahmet - Nerde buluyorsun, Allah'ın Erzurum'unda kitabı?

Turgut - Alıyorum. Evden 60 lira geliyor. Dile kolay. Erzurum'da o zaman kitapçı var. Yeni kitap satıyor. Biz çarşının içindeyiz. Gidip gidip alıyorum. 1952'de, Erzurum'da, hem de iyi kitapçı vardı. Hiç unutmam *Petit Larousse*'u⁷ 12,5 liraya aldım, oradan.

Kudret - *Petit Larousse*'a para veriyor, asker adam, Erzurum'da? Şu işe bak.

Turgut - Tabii hem de 12,5 lira.

Kudret - Bir de o *Larousse*'u ezberlemiş.

Ahmet - Sahi senin hakkında öyle bir rivayet var. *Petit Larousse*'u ezberleşmişsin.

Kudret - Tabii, Fransızcası aslında, biraz da ona dayanıyor.

Turgut - Cayır cayır iki sene ona çalıştım. Lakin ezber A-B-C harflerine kadar.

Kudret - Dünyanın kelimesini ezberlemiş. İlahi hiç lügat ezberlenir mi?

Ahmet - Askerde ne yapsın? Canı sıkılmış.

Kudret - Ben bu yaşıma kadar iki kişi gördüm, lügat ezberleyen. Birisi Turgut Âbi. Öteki İsmail Kaymak; bu ilahiyatçı, merkez vaiziydi. Bu da *Ahter-i Kebir*'i⁸ ezberlemiş. Başından başlamış ezberlemiş. Şimdi de hadis bildiğinden övünür. On binin üstünde

⁷ *Petit Larousse*; Cilaude Auge, 1913, Paris, vii+1664 s., Fransızca'nın ünlü sözlüğü.

⁸ *Ahter-i Kebir*; Mustafa bin Şemseddin Ahter'i'nin ünlü Arapça -Türkçe sözlüğü. İlk baskısı Darü't-Tiba'atıl-Âmire, İstanbul, 1826, 709 s. Günümüze kadar tam 22 defa basıldı, ayrıca birçok yazma nüshası vardır.

hadis ezberlemiş. Adamın işi gücü ezber.

Ahmet -*Ahter-i Kebir* ezberlenir mi?, *Petit Larousse* neyse. Ne de olsa petit.

Turgut - Pöti möti ama hesaplı vursan kafan pörtler.

Ahmet - Kaç tane kitabın vardı, çay ocağında?

Turgut - Hilafsız 200-250 cilt vardı. 24 ay içerisinde, o şartlarda o kadar kitap toplayabildim. Gelirken de hepsini oradaki çocuklara dağıttım. Bir tane bile getirmedim, Ankara'ya. 24 Temmuz 1954'de de terhis oldum.

Asıl bizim iş askerden geldikten sonra başladı. 22 yaşımıydım. Ağabeyim (Şevket Tümer) "Gel seni eczacı yapalım" dedi. "Seni Eczacı Niyaz'ın yanına koyalım, orda da eczacı ol lan", dedi. Benim aklım fikrim kitapta, hurdacılarla gidip geliyorum. Sırtımda çuval, Hergele Meydanı, Saman Pazarı, At Pazarı dolan Allah dolan. Bâlâlı hurdacılarla beraber, onlar da çuvala dolaşırlardı.

Ahmet - O zamanda da Ankara'nın hurdacıları Bâlâlılar mıydı?

Turgut - Bunlarda bu meslek babadan oğula geçer, Bak sana diyeyim. Parayı görse almazlar, Sarıyı (yani, sarı dedikleri pirinç, bakır) görse alırlar. Onun da tutkusu o. Bunlar analarından sırtlarında çuvala doğarlar.

Neyse uzatmayayım, âbime uyup Eczacı Niyaz'ın yanında işe başladım. Saman Pazarı'ndan At pazarı'na çıkarken, Aslanhane Camii'ne giderken Derman Eczanesi. Sahibi Dermancı Niyaz. Asıl eczane Niyaz'ın babasının. Babalarını da tanıdım. Bir de kız kardeşi var; Feriha. Üçüncü gün bana iğne yapmayı öğrettiler, elli lira aylık verdiler. İki doktorun reçetesi gelirdi; Bir Nalbantoğlu vardı. Ona "Aynalı

Doktor" derlerdi. Ermeni. Bir de Nazmi Sabri Batmaz, Saman Pazarı'nda .Yüzde doksan bu ikisinin reçeteleri gelirdi.

Ahmet - Hadi baba, balıkları üşütmeyelim.

Turgut - Afiyet olsun... Uzatmayalım. İlaç milaç. Hastalar mustalar, pilül ovül. Havanda yapıyoruz ha, ilaçları. Eczacı dükkânın arkasında bir bölüm var; Toksik asepere: Az zehirliler çok zehirliler diye, kırmızı -yeşil iki dolap var. Yardım dolabı gibi. Kavanozlar var. Kavanozların üzerlerine, *Kodeks*'e göre, Fransızca adları yazılmış. *Kodeks* olmadan eczane açamıyorsun o zaman. *Türk Eczacı Kodeksi* olacak, İlk baskısı 1931, ikincisi 1940. Reçeteye göre *Kodeks*'e uygun ilaç yapıyoruz. Bir de kalfamız var, Kızılcahamamlı Ali Âbi. Çıraklıktan yetişme "eczacıbaşı". Herif ilkökul mezunu olduğu için, haliyle Fransızca bilmiyor. Ortaokul mezunu olsa bilecek. Şaka değil, o zaman ortaokul mezunları, derdini anlatacak kadar Fransızca bilirdi. Ben Fransızca'yı sökmüş atmışım. Dört sene orta mektepte Fransızca okumuşum. Açıyoruz *Kodeks*'i, ben diyorum, "bu bu demektir, şu şu demektir". Adam uyanıyor ama kendine yediremiyor. Ali bey bana düşman oldu, bu sefer. Fakat bu Ali, Karaşarlılara iğneyle miğneyle derken İç Cebeci'ye apartmanı dikti. Karaşar'ın karıları iğne vurdurmaya hep bizim eczaneye gelirlerdi. Altı etek denilen bir tuman giyerler, iri iri koca küfeli kadınlar. Altı eteği üst üste, tek tek açarak nihayet iğne vurulacak çıplak mâbâda vasıl olmak, kan ter içinde 15 dakika alırdı. 3 Ay öyle geçti. İş beni sarmadı. Baktım olacak gibi değil, işten ayrıldım. Biraz serseri dolandım. Sonra yine sırtımda çuval, Bâlâlı hurdacılar ve kitapçılık.

Foto-kart: 40'lı 50'li yıllar, Anafartalar civarı. Turgut Baba'nın tezgah açtığı sokaklar.

Kudret – Tezgahı nereye açtın ?

Turgut - Saman Pazarı'ndan aşağıya inersiniz ya, Çocuk Esirgeme Kurumu'na gelmeden, Şengül Hamamı'na inen merdivenler vardır. Yahudi Mahallesi'ne giderken, şimdiki Lise var ya orası, o zaman ortaokuldu. Sağ tarafta Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bahçesi, fırının arkasında, sol tarafta da Şengül Hamamı vardı. Onun üzerinde de demirler vardı. Yanında da bir sigara büfesi. Önümüzde bir tane dört köşe polis kulübesi. Demirlerin arkasına salaş yapmışlar, tahtadan bir dükkân; Züccaciyeci Kayserili Şükrü Farsak. Dükkânın yanında ben, benim yanımda bir Ermeni'nin manifatura dükkânı. Onun üzerinde bir iki dükkân, onun üzerinde Akalın Fok Dondurması... Kitapları Hergele Meydanı'ndan getiriyorum. Demirlerin üstüne koyuyorum. Büfenin yanına bir sandık

yerleştirdim. Akşam olunca, kitapları sandığa topluyorum, sabah olunca çıkarıyorum. Anafartalar Zabita Karakolu da Saman Pazarı'nda. Oradan da Ali Yeşilbaş diye bir zabita tanıdım, beni kolladı, kimse ilişmedi. Yıl 1954-55-56.

İşin gereği Osmanlıca öğrenmem iktiza etti. Ben zaten askerde bir taraftan Fransızca'yı hatmederken, öbür taraftan elime Elifba'yı aldım da, kendi kendime Osmanlıca'yı öğrenmeye başladıydım. Biraz kafasını gözünü yarar hale gelmişim. Babam eski yazı okur, yazardı. Hattı ne yukarı giderdi ne aşağı, düz giderdi. Hurdacıdan kitabı alır, çuvalı sırtıma vurur, eve getiririm, babam bahçede oturur, eski yazı kitapların adlarını okur, ben yazarım, sonra götürür satardım. Baktım böyle eziyetli oluyor, Osmanlıca'yı tastamam öğrenmeye niyet ettim. Kendi kendime öğrendim.

Aşağıda Emin Âbi'nin (Pulcu, Başgedikli Emin) yanında uzunca boylu bir çocuk gördüm. Adı Turhan'mış (Bizim Turhan Polat). Emin Âbi, ona 3,5 lira mı 5 lira mı ne yevmiye veriyordu. Ondan sonra bir de baktım Emin Âbi'nin yanına o kış Ahmet adında bir işçi daha geldi. Meğer küçük tiyatro da gişeciymiş. İhtilastan mahkemelik olmuşlar. Yani şimdiki kitapçı Ahmet Güllök, Pulcu Ahmet. Fakat Emin Âbi hem kitap satıyor, ayrıca da kapının önünde bir el arabasının içinde pul satıyor, defterleri var, filan. Emin Âbi, zaman zaman dükkânı bunlara bırakıp gidiyor, "Bilhassa şu şu kitaplara dikkat edin, ucuza vermeyin", diyor. Şaraba para lazım.

Ben bu arada Saman Pazarı'nda birini daha tanıdım. Merdivenleri inerken bir çay ocağı vardı. Sahibi önce askıcıymış. Sonra sermaye bulmuş, çay ocağı açmış. Ağzının kenarı yırtık, Kızılcahamamlı. Adı Yüzbirlik Hasan Ağa idi. 1935'de hapse girmiş, yüz bir sene yemiş, On beş sene elli gün hapis yatmış. Demokrat Parti affından çıkmış. Onun macerası ayrıdır, bilahare anlatırım. Ben tezgah altından ufak ufak votka çekiyorum, Hasan Ağa bana nasihat ediyor, "Yapma oğlum, etme oğlum". Bir de baktım bu kitapçıların arasında bir İbrahim türedi. Bu da Konyalı İbrahim, meşhur. Bir de Komünist Osman dediğimin yerini alan Urfalı Mustafa diye biri zuhur etti; Kısa boylu şişko, esmer. Çopur Mahmut da ağabeyinden ayrıldı. Kendi başına dükkân açtı; Adliye'nin karşısında Sobacılar'a giderken, sağda bir ciltevi, yanında asker fotoğrafları çeken bir fotoğrafçı, merdivenden inerken onun bitişiği. Tam bir hurdalık. Toz toprak, pislik. Kitapların üstünde tavuklar gezer, pislerlerdi. Çopur Mahmut, Başçavuş Emin Âbi'nin kitaplarını yürütür, satardı.

Kitapçıların ruhunda biraz hırsızlık olur, çünkü kitabı görünce dayanamaz, parası yoksa ne yapar yapar çalar. Ben az mı kitap çalmışım yahu.

Bir süre sonra ben, biraz aşağıda Vergi İtiraz Komisyonu'nun duvarına bir tane cam sandığını duvara raptettim. Altına iki tane menteşe, kapağına iki kilit. Orda kitap satıyorum. Kış kıyamet. Turhan ile Ahmet gidiyor, Şengül Hamamı'ndan 25 kuruşa bir teneke kıvılcım alıyor, odun közü . Bunlar oturuyorlar, akşama kadar o közü karıştırarak, ısınmaya çalışıyorlar. Turhan gider Hergele Meydanı'nda bir otelde yatardı. Ben sporcuymuş ya birşey olmuyor, vuruyorum votkanın g..üne her tarafımdan ateş fişkiriyor.

Sus Sineması'nın kapısının yanından apartmana girilirdi. birici katta Kemal Arar otururdu. Kara ticaret hukuku hocası, Emin Ağabey ile arası iyiydi. Bekardı o adam, bekar öldü. Yani bizim teşkilat; Emin Âbi, Emin Âbi'nin yanında Turhan'la Ahmet Güllök, Çopur Mahmut, aşağıda Konyalı İbrahim, Konyalı İbrahim'in üç kağıtçı kardeşi, yukarıda Urfalı Mustafa.

Bir gün bir hurdacıdan epeyce bir kitap aldım. Ona da Şen İzmir Nakliyat Ambarı'ndan satmışlar. Ambarda çok beklemiş, sahibi çıkmayınca hurdacıya vermişler. *Seçilmiş Hikayeler*⁹ dergisi filan. Salim Şengil'in yayınları. 25-30 çeşit var. Tanesi 15 kuruş'tan sokağa döküp satıyorum. Bir kısmını da Urfalı Mustafa'ya sattım, o da başkasına satmış. Bu arada Mustafa da yerini devretmiş, karşıda eski bir Ankara evinin altındaki dükkâna geçmişti. Salim Şengil tesadüfen tezgâha geldi; "Vay bunlar

⁹ *Seçilmiş Hikayeler* ; aylık dergi, çıkaran: Salim Şengil, Ankara, 1947-1957, İlk seri 47 sayı, ikinci seri 66 sayı çıkmıştır.

benim kitaplarım” dedi. Karakol, mahkeme derken, hepimizi hayli uğraştırdı.

Bu arada da Arnavut İsmail’i tanıdım. O zaman da kitap alırdı. Bir de baktım bir Pazar günü Çocuk Esirgeme Kurumu’nun önüne geldi, ne kadar çıkmış Milli Eğitim klasikleri varsa serdi, hepsini sattı. Kapış kapış gitti. Millet okuyordu. Bunun üzerine sordum, “niye satıyorsun” diye, “ev aldım da” dedi.

Hergele Meydanı’na inip çıkarken Vasfi Mahir (Kocatürk) Hoca’nın küçük kitapçı dükkânını keşfettim. Onun karşısında da bir hurdacı vardı. Oraları karıştırdım. Vasfi Hoca şöyle top enseli, babacan, uzun boylu bir adamdı.

Ahmet -Göbeği var mıydı, oğlu Utkan Bey gibi?

Turgut - Hayır yoktu, Vasfi Mahir Hoca yakışıklı adamdı...Biz burada al aşağı vur yukarı derken Konyalı İbrahim’le, benim cam sandığına ortak olduk. Ortaklık yürümedi. Ayrıldık, cam sandığı onun hissesine düştü. İşte bu sırada Vasfi Hoca’yı tanıdım.

Ahmet - Onun dükkânı tam olarak neredeydi?

Bu sırada Garson - Ekmeği kızartalım mı, Âbi?

Turgut - Yok canım, gereği yok... Onun dükkânı. Numune Hastanesi’nden Denizciler Caddesi’ne girin, soldaki birinci apartmanın altı. Küçük bir dükkândı; Buluş Kitabevi. Hocayla biz ahbab olduk İki tane çocuğu var. Biri Utkan, o zaman talebe. Hocaya bir çuval kitap götürürüm, içinden iki tane seçer, bir çuvalın parasını verir. Gönlü gani adamdı .En iyi arkadaşı Enver Behnan Şapolyo idi. At arabasıyla yazma gelir, Vasfi Mahir Hoca içinden bir iki tane seçer kalanını bize verirdi. Bu arada Vasfi Hoca’nın dükkânında Reşat Nuri Güntekin’i gördüm, arkadaştlar.

Badem bıyıklı, ufak tefek bir adamdı. Enver Behnan hocaya, ne kadar kitabı olduğunu, sordum; “üç bin tarih kitabım var” dedi. Nereye gitti o kitaplar, bilmem, O da bekar öldü.

Bu arada Faik Âbi (Ambarcıoğlu), eski dükkânı Çankaya Kitabevi’ni bırakmış, gelmiş Kurşunlu Camii’nin karşısında, bir apartmanın ikinci katında bir yer tutmuş. Gene diriymiş, dayanıyordu adam, o kadar alkole. Bana, bu yeni dükkânına parasız pulsuz ortaklık teklif ettiyse de ,”ben kendi başıma iş yapacağım” diye teklifini kabul etmedim. En sonunda orayı da terk etti, Büyük Doğumevi’nin karşısında bir yer açtı. Ara sıra yanına uğrar, hatırını sorardım. 2-3 sene ekmeğini yedim, beni de severdi. Faik Âbi’yi orada kendi haline bıraktım, bir daha da ondan sonra görmedim.

Bu arada kimi tanıdık bak, Denizciler Caddesi’nde Deniz Palas Oteli’nin arkasında Osman Yüksel Serdengeçti’yi. Sonra Kemal Pilavoğlu’nu. Kemal Pilavoğlu , arkasında müridleriyle İbrahim’e gelir kitap alırdı.

Ahmet - Pilavoğlu dedin bak senin tavuklu pilav da geldi.

Turgut -Az olmuş lan, bi tane daha söyleyik. Rakınızı da mayıştırdınız.

Ahmet - Söyleriz baba, ne demek, hele sen buyur. Eeee ?

Turgut - Nasıl iyi mi balık.

Kudret - İyi iyi iyi. Lakin hamsiye balık dedin, sana gücenmesin.

Ahmet - Bundan iyisi Şam’da kayısı... Ölmüş hamsilerde öyle kapisler, genellikle olmaz.

Turgut - Neyse Osman Serdengeçti diyorduk, deliydi, enteresan adamdı. Kirli paslı bir pardüsüsü vardı. Bir yayınevi yazıhanesi vardı.

Kudret - Milletvekili oldu. CKMP’den

Antalya milletvekiliydi. Kravatsız diye Meclis'ten attılar.

Turgut -Hoca (Garsona), bize bir hamsi daha yaptır, yumuşak ekmeğ getir, kızartma benimkini. Hadi bakayım.

Bu arada Emin Ağabey'in yanından Ahmet Güllök ayrıldı, geldi Vasfi Hoca'nın biraz ilerisinde bir barakada kendi başına dükkân açtı. Bizim macera 1956'ya kadar ekşiğiyle ziyadesiyle, bu vaziyette hikaye oldu. Fakat bu arada da bir sürü insanla tanıştık. Okumayı arzu eden, parası olmayan garibana, fukaraya , talebeye çok bedavadan kitap verdim. Kilosunu elli kuruşa kitap alıyordum. Hurdacıda kitabın kilosu 50 kuruş, seç beğen al. Kitap bol. Öyle ki Tarih Kurumu'nun bazı kitaplarını, 1. hamur, kilosu ağır çekiyor diye almazdık.

Denizciler Caddesinde Vasfi Mahir Hoca'nın tam karşı tarafında, arka sokakta üç tane hurdacı ardiyesi vardı. Hergele Meydanı'nın içerisinde en aşağı 6 ardiye vardı. Hep hurda kağıt. Gir içeri seç. Tart koy çuvala ver parasını git. Her gün ardiyeye kitap geliyor. Alıyorsun, satıyorsun, para yetiştiremiyorsun. O zaman bu kadar çok yayın yapılmazdı. Alıp sattığımız en muteber kitapları ben sana sayayım; *Son Asır Türk Şairleri*, *Son Hattatlar*, Ahmet Refik'in kitapları, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Reşat Ekrem'in kitapları, Her zamanki muteber Hammer, Kanaat yayınları, Nefioğlu yayınları, Remzi'ler, Türkiye yayınevi, Tasvir'in kitapları...

Şimdi olaya bak. Ben bu adamları ceman yekun Kızılay'a nasıl getirdim? Kızılay tarafları daha yeni inşa halinde. Orduevinin üstünde Danıştay'ın arasında bir yer vardır, parkın karşısında, Vehbi Koç'un Garajı derlerdi. Şimdiki Divan Pastanesi'nin arkası, orası hala daha arsa gibi boş durur. O

arsanın ,binaya bitişik bir yerinde, Tonton Amca diye bir adam kitap açardı. Ben ilk defa Kızılay'da kitap satan o adamı gördüm. Esas adı Hilmi Şişman. Hem yolsuz hem içici. Gide gele onunla önce arkadaş, sonra da ortak oldum. Benim param var, Tonton'a biraz para verdik, ortak olduk. Bol dergi satıyoruz. Dokuz ay ortaklık yaptık onunla. Benden sonra Tonton bir süre daha devam etti, kulübe yıkılınca, ortadan kayboldu. O sırada, 1956'da Urfalı Mustafa Kocabeyoğlu Pasajı'nda bir dükkân aldı. O dükkân Turhan'ın sattığı dükkândır. Çorapçı dükkânı. Ben Mustafa'dan önce Kızılay'ın yolunu öğrenmişim ama, aklıma dükkâna girmek gelmiyordu.

Ahmet - Çarşının içinde dükkân. Ne cesaret ? O zaman insanların pasaja inip alışveriş yapma alışkanlığı var mıydı?

Turgut - İnmiyorlar,henüz ama, bu öyle bir şey ki ümit kapısı. Ne de olsa Kızılay. Bir taraftan geliyor.Kocabeyoğlu Pasajı'nın da adı bilinmeye başladı. Toygarzâdelerin mülkü. Ben de pasajda yer aramaya başladım. Eniştemin kardeşi vardı, İzzet, o da orada terzi dükkânı açmış. İzzet'e iki bin lira hava parası verdim, çıktı gitti başka bir yere, ben onun dükkânına oturdum. Alt kata inince solda dar bir koridor var ya, ilerde sağ tarafta idi. Ben bu dükkândayken Turhan bana kitap getirirdi. Kış kıyamette, sırtında paltosu da yok. Bu arada ben oradayken Malatyalı Başkomser Ozalitçi İzzet Âbi vardı, onun kardeşi de Tekkollu Talat.Onun da pasajda dükkânı vardı. Biz başladık bara pavyona. Ekseriya Piknik'te içiyoruz. Reşat Âbi'nin yerinde. Bu Net Piknik'in sahibi, onun yeğenidir. Rahmetli Şinasi Nahit'le Yavuz Abadan'la, onun şerefine bunun şerefine... Bu arada Mustafa, nasıl oldu bilmiyorum, yandaki Bulvar Pasajı'nın altına geçti. Daha

*Saltocu Turgut'un İran'daki güreş şampiyonasında birinci olduğunun resmidir.
(Elde çiçek, tarih 6.6.1951)*

sonra iflas etti. Karısından ayrıldı. Haftada bir karısına bilezik alırdı. Alımlı çalımlı ,sarışın ,İzmirli bir kadındı. Bir kızı bir oğlu vardı. Aldı taa Ankara evinden getirdi, burada sosyeteye soktu. Bu arada Aytaç'la (şimdiki Seçkin Kitabevi'nin sahibi) ortak oldum, 3-5 ay devam etti. Aytaç'tan da ayrıldım. İzzet Ağabey'e borcum oldu. Dükkânı İzzet Ağabey'e devrettim. Bıraktım, oradan çıktım. Gene aylak dolanıyorum. Sonra Ağabeyimden para aldım, 7850 liraya Urfalı Mustafa'nın devrettiği dükkânı aldım. Oturdum. Yani al aşağı vur yukarı abdestsiz dedeye namaz mı dayanır. Ordan da iflas ettim.

Ben Mustafa'nın dükkânını devraldığım zaman, baktım bir tane tilki gibi bir herif ortalıkta dolanıp duruyor. Karşıda bir Takunyacı Mehmet Ağa'nın dükkânı var. Uşaklı, İstiklal madalyası sahibi bir emekli. Takunya çakıyor. Salih (Elhan) onun dükkânının önüne ufak ufak kitap seriyor. Akşam olunca malı içeri alıyor. Kilis'ten konservatuvara girmek için gelmişti. Sonra Mehmet Ağa'ya işi sevdirep ortak oldular. Şehit Adem Yavuz Sokağı'nda depo tuttular. Mallar birikti depoya. Mehmet Ağa bakıyor ki dükkân battal olmuş, iş yapmıyor, ayrılıyorlar, dükkân Salih'te kalıyor. Bu arada Salih'in akrabası Timuçin de onun

peşinden geldi, evden eve nakliyat hesabı. O da Bulvar üzerinde, sokakta kitap satardı.

Sonra pasajda Gömlekçi Nurettin'i kitapçı yaptım, Sermaye Nureddin'den, ortak olduk. Ben de dükkânın üst katında yatıp kalkıyorum. Yani berduşhane. Dar koridorun en ucunda.

Kudret - Hangi Nurettin?

Turgut - Nurettin kalpten öldü. Gömlekçi Nurettin, Kayserili. Biz oraya doluştuk mu bok böceği gibi. Derken bir de aramızda Piç

Yalçın türedi. Ortaklıkları oldu. Kitapçılık yaptılar şaşaalı günler geçirdiler. Bu Nurhan Damcıoğlu'nun ağabeyidir. Babası Adanalıydı, Anneleri Çocuk Esirgeme'de hademeydi. Bu Yalçın, çarşımızın sosyete terzi Mustafa Balcı ile ortak oldu. Mustafa Balcı'nın, Ragıp Gümüşpala'ya dört takım elbise diktiğine şahidim. Böyle böyle zenginledi. Sonra bu Mustafa'ya terziği

biraktırıp kitapçı yapan benim. 'Bir müddet onunla da ortaklığımız oldu. Bir kadın meselesinden aramız açıldı, ayrıldık. Ben de dar koridora bir düzgün dolap yaptırđım. Orada kitap satmaya başladım. Neticede yine mahalleden arkadaşım olan Ferid Zahir Torumküney'in oğlu Ulu ile ortaklık ettim. O dolaba da , Ulu'ya bir rakı masasına verdim. Çoluđu çocuğu var diye. O dönemde bana güya 3 bin lira borçlandı. O da Turhan Polat'a sattı. Ayrıca Turhan benim sattığım dükkânı da aldı. Ulu, memleketi olan

İzmit'in Uzun Tarla köyüne yerleşti. Gidiş o gidiş bir daha da yüzünü görmedim. Velhasıl bu Kocabeyoğlu Pasajı bana hiç yaramadı. O pasajda çok şey kaybettim. Bu arada Konyalı İbrahim de pasaja gelmiş, arka kapı merdiven altına dükkân açtı. O da dükkânını Selim'e sattı. Uzun boylu Selim'e. O da orada bir süre kitapçılık yaptı, sonra işi oyuncağa çevirdi. İbrahim de öldü, kanserden. Orada Ahmet (Gülkök), de dükkân sahibi oldu ve pul saymakla bir ömür doldurdu. Ortağı

Aytaç Seçkin'di. O pasajda Turhan dışında kimse âbad olmadı. O da dükkân alıp sata işi bu hale getirdi. İşte Kocabeyoğlu Çarşısı böyle bir keşmekeş içinde geçmiştir.

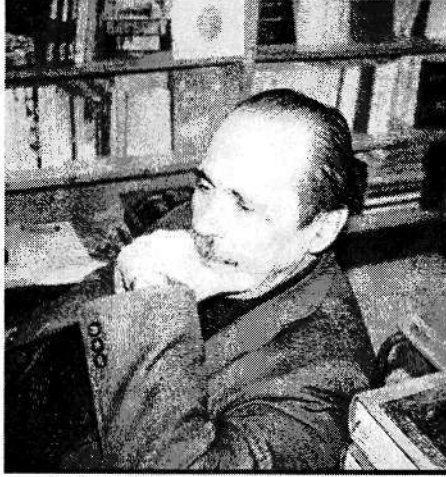
Ahmet - O zamanki kitap alıcıları, müşteriler kimlerdi?

Bu adamları siz tanımazsınız ki. Onlar da tanınmış adam değil. Mesela Cemil İz vardı. Bu adam Amerika'ya gitmiş, Mısır'da İngilizlere esir düşmüş.

Ben tanıdığım zaman Cemil Âbi 60 yaşının üstündeydi. Mühendisti.

Bir defa Kasım Gülek geldi. Eli sıkıydı, rahmetlinin. Sadi Er. Kitap hastasıydı, Felsefeci. Meşhur Hilmi Akın, etrafında asistanları olduğu halde gezerdi. Macar Bickey Karoli. İnsan evladıydı. 1957 yılında, Kocabeyoğlu Pasajı'nda tanıştım. Benim çok iyi adamımdı, içmediğimiz gün yoktu.

Kudret - Bickey, bak bu Meclis'i yapan firmayla çalışmış. Bir de Berkalp Kitabevi'nin yurtdışından getirttiği kitaplara

"Dünya güzeldir de hattı zatında,
Sevmeyi bilmiyor, hıyar ağaları!.."

referans olurmuş.

Turgut - Benim dükkânım meyhane gibiydi, geleni gideni boş göndermezdim. Dilaçar'ın oğlu Vahan'la da iyi arkadaşlık. 1957'de 58'de yurtdışına kitap satar, kitap getirtirdi. Cumartesi akşamları beraber İstanbul'a tayyare ile giderdik, bara pavyona.

Ahmet - Peki o zamanın yeni kitap satıcılarını biliyor musun?

Turgut - Biz yeni kitapçıların dükkânına bile gitmezdik. Onlarla uğraşacak halimiz yoktu. Benim işim Balâ'lı hurdacılarla. Hayatımda yeni kitap alıp satmadım. Kokmayan kitap benim zevkimi okşamaz.

Kudret - Bir de İstanbul macerası, onu anlatır mısın?

Turgut - Bizim 1966'da Değirmenci Alp, Beyoğlu Mis Sokağı'nda, Şimdiki Mis Otel'i'nin lobisi, bir dükkân tutmuş, beni aldı götürdü. Kitapçı dükkânı açtık. Altında Buket Pavyon. 13 metro boyu var dükkânın, eni kapı boyu kadar. Çukurcuma'dan, Taksim'in ilerisinde Çöplük diye bir yer var, oradan hurdacıardan kitabı toplar getirirdim. İyi mal çıkardı. Doğru sahaflar çarşısına götürüp satıyordum. Dükkân da dolu. Mesela 10 çuval kitap alıyorsam, bir çuvalını götürüp böyle satıyor, parasını çıkarıyordum, geri kalanı dükkâna koyuyordum. Onun parasını oturup yiyorduk. İşler iyi idi ama yine de dayanamadım, çünkü dost birken üç oldu. 3 ay sonra kaçtım,

¹⁰ *Unutulmayan Hatıralar*; Poyraz Reklam Ajansı yay., Ankara, 1968.

Ankara'ya geldim.

Kudret - Neşe'ye gel Neşe'ye....

Turgut -Geliriz... Biradere, "bir dükkân açalım", dedim. "Yahu bıkmadın mı?" Dedi. Menekşe Pasajı'nda bir dükkân buldum. Kiraladım. Üç basamak aşağı pasaja in, soldaki dükkân benimdi. Yanımda da bir dükkân vardı, orda da bu Neşe'ye vardı. Biz işi kaynattık orda.

Ahmet - Ne iş yapıyordu?

Turgut -

Kitapçılık yapıyordu. Bu sırada bizim rahmetli Konyalı İbrahim de geldi, karşıma da Salih (Elhan) dükkân açtı

mi.

Ahmet - Salih Abi mi?

Kudret - Gitmedik çarşı pasaj bırakmadı, Kocabeyoğlu, Balıkçioğlu, Zafer, Tren istasyonu.

Karınca gibi taşır, pıt pıt pıt. Bir kamyon kitabı tek başına taşımış.

Turgut - Tam karşıma açtı, dükkânı. Vitrine de bir akvaryum koydu. Kitapçı dükkânında akvaryum... Beraber zamparalık da yaptık. Orada da 8-9 ay dükkânı çalıştırdım. Bunlar *Unutulmayan Hatıralar*, Poyraz Reklam. ¹⁰

1967 senesinde, ben sürünüyorum tabii, sokakta yatıp kalkıyorum, Zafer Çarşısı açıldı. 67'den sonra benim için kitapçılığımın ikinci dönemi başlar. Bu dönemde Mahmut Ağabey'i tanıdık; İnce Mahmut, Ayı Mahmut. O da otobüscülükten

¹¹ Efendim, eski kitapçıları arasında yaygın inanışa göre; bütün kitapçıları lanetlenmiştir. Çünkü ta işin başında, kitap yapmak için kağıt, kağıt yapmak için da ağaç kesmek gerektir. Yaş kesen de baş keser ve asla iflah olmaz, Bu sebeple hiçbir kitapçı âbâd olmamıştır. Olamaz. Ya da eski kitapçıları, karşılaştıkları felaketleri ve talihsizlikleri buna hamlelerler.

batmış gelmiş kitapçı olmuş, nerden bulaştıysa. Urfalı Mustafa batınca gitti, bir sene çalıştı, onun yanında. Ben de bunlara bulaştım, sarhoş kafamla.

Bundan sonra Zafer Çarşı'nda kitapçılığım başlar. Sonra 12 Mart, 12 Eylül. Ben bu ikisini de tam hatırlamıyorum. Çünkü sarhoştum. Bu iki darbeyi de sarhoş kafayla atlattım. 12 Eylül'de Kavunkafa Salim'le Sanatseverler Kulübü'nün arkasında yatıyoruz. O gün garsonlar işe gelmeyince, bir anormallik olduğunu anladım, ama işimize de yaradı, bir kasa bira yürütüp içtik. 24 saatte 48 saat içiyor, sokakta yatıp kalkıyordum. Zaten sokakta yatan, iyice sarhoş olmazsa uyuşup sabahı edemez. Neyse uzatmayım, 25 şubat 1986'da Bakırköy'e Timarhane'ye gittim. Ağabeyim götürdü, Ama kendi isteğimle gittim. Geldim 9 Şubat 1987'de sigarayı bıraktım.

Şimdi Kardeşlerime ait müteahhit yaptırması apartmanın bodrum katında, yani yine eski evimizde, baba toprağında, tek başıma yaşıyorum. Olgunlar Sokak 14 numaradaki barakamda iyi kötü kitap alıp satıyorum. Sahafılığa devam ediyorum.

Bizim işin mektebi yoktur, piyasadan öğrenilir. Ben kitabı öğrenmek için okurum, yani ne diyor bu adam. bir de şu var, kitapçılık gönülden olur, varsa fitratında, kimi çiçekçiliği sever, kimi duvarcılığı. Demek ki bizim doğamızda bu varmış, hücrelerimiz

bununla yoğrulmuş ki, kitapçı olmuşuz.

Ahmet - Ya da kim bilir kimin âhını aldın da Allah seni kitapçılığa mahkum etti.

Turgut - Kitapçının günahı çoktur, ne de olsa bu işin en başında "yaş kesmek" var.¹¹ Bak şu işe okuldan tard olmuş, belge almış insanım, okumayı bırakamıyorum. Olacak iş mi bu.

Kudret - Doğru ağabey, bana kalırsa "okul" un okumak köküyle bir ilgisi yok. Çünkü o kadar okul var, ortada kitap okuyan yok.

Turgut - Okumak cehaleti giderir, eşeklik bâkidir.

Ahmet -Eşeklik Bâkidir, okul Fuzulidir, gibi bir sonuç çıktı, hadi hayırlısı.

Turgut - Öyleyse öyle, ne yapalım. Kitabı seveceksin, okuyacaksın. İşte o kadar. Bir de şunu söyleyeyim ki size, kitabı, kitapçı olana müşteri öğretir. "Şu var mı?" Diye sorulduğunda, "ha demek ki öyle birşey varmış" dersin, varlığını öğrenirsin. Öyle üç tane kıcı kırık kitap adı ezberlemekle bu iş yürümez. Olay o değil ki, şöyle gönülden bir çırak yetiştirebiliyor muyuz? Elli senedir, bu işin içindeyim de kör topal gidiyorum. Şöyle gönülden bir adam yetiştiremedim.

Hadi geç oldu artık gidelim. Bakıyesini sonra anlatırım. Böyle bir balık daha yerssek, bir celse daha anlatırım. Daha ne hikayelerim var.

Ahmet - Sağol baba. Kısmetse...